

ZBIORY PROWENIENCJI ZAKONNEJ W LWOWSKIM BAWOROVIANUM. PIERWSZA POŁOWA XVI WIEKU

„Zbieracz... Niegroźny szaleniec, spędzający życie na porządkowaniu znaczków pocztowych, przyszpilaniu motyli czy rozkoszowaniu się rycinami erotycznymi. Lub może wręcz przeciwnie – niebezpieczny spekulant, który pod pozorem umiłowania sztuki skupuje za bezcen arcydzieła, aby je wyprzedawać następnie z fantastycznym zyskiem. Albo inaczej jeszcze – pan z towarzystwa, dziedzic zamku z meblami z epoki i kolekcją obrazów, z których najpiękniejsze pozwala podziwiać na zdjęciach w eleganckich magazynach ilustrowanych. Trzy wizje jednej postaci, trzy opinie różne wprawdzie, ale zgodnie utrzymane w klimacie anegdoty. Zbieracza traktujemy poważnie chyba tylko wtedy, gdy poważne okazują się łożone przezeń sumy. Zachwyty i respekt wzbudza jedynie kolekcja stanowiąca lokatę kapitału, ukryta w podziemiach banku, cenniejsza od równego jej wagą złota. Bez tego w kolekcjonerstwie widzi się tylko narcystyczną igraszkę, rozrywkę, bagatelkę” (Pomian, 2012, s. 7). Takie stereotypowe – ironiczne, a czasem bardziej przychylne opinie o kolekcjonerach Krzysztof Pomian opisał wskazując na ich ewolucję od pierwotnego niedoceniaenia tego zjawiska do uznania znaczenia prywatnych donacji na rzecz zbiorów publicznych w końcu XIX w.

Chociaż wskazywał na bezinteresowność zbieraczy, subiektywne odczucia towarzyszące tworzeniu kolekcji, a z czasem ich zinstytucjonalizowanie, które doprowadziło do tworzenia zbiorów tematycznych, dobrze zorganizowanych i przemyślanych. Pozostawiając dyskusyjne sensy definicyjne warto zatrzymać się nad połączeniem prywatnych zainteresowań z chęcią szerszego udostępnienia własnego zbioru i jego naukowego wykorzystania.

Bez wątplenia tego rodzaju cele przyświecały polskim kolekcjonerom XIX w., w tym także hrabiemu Wiktorowi Baworowskiemu (†1894) (PSB,

---

¹ Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Nauk o Informacji.

1935, s. 368–370), którego prywatne zainteresowania stały się inspiracją do zgromadzenia znaczących zbiorów rękopisów, druków, archiwaliów, grafiki, ale także malarstwa europejskiego, numizmatów, dawnej porcelany, broni i zabytków techniki². Z czasem *Bibliotece Baworowskich*, systematycznie wzbogacanej o kolekcje nabywane od znanych bibliofilów (Chwalewik, 1926, s. 376; Chamera-Nowak, 2008, s. 55–64; Chamera-Nowak, 2011, s. 34–35; Szocki, 1998, s. 447–455; Kotula, 1926, s. 7–9; Kętrzyński, 1892, s. 40–48) fundator nadał charakter publiczny. Jego inicjatywa wpisała się wprost w działania elit galicyjskich inspirowanych przykładem Józefa Maksymiliana Ossolińskiego (Bąbiak, 458–464; s. 489–543; idem, 2017, s. 63–85).

Hrabiowskie zbiory uporządkowane przez Józefa Korzeniowskiego już po trzech latach od śmierci W. Baworowskiego udostępniono zainteresowanemu, jednak nie zahamowało to ich powiększania. I tak sam księgozbiór był nadal uzupełniany, na przykład o interesującą bibliotekę Zygmunta Czarneckiego w 1914 r. (Remer, s. 169), zawierającą głównie stare druki, unikatową literaturę katolicką oraz druki dysydenckie, rzadkie polonika, w tym także egzemplarze ze zbiorów królewskich. Było to: „piśmiennictwo charakterystyczne dla renesansu, związane ze sferą religii i filozofii, z interpretowanym i komentowanym dziedzictwem antyku, a także z kształtującymi się wówczas naukami ścisłymi i przyrodniczymi. Twórczość tę często podejmowali polscy humaniści, m.in. Maciej z Miechowa, Grzegorz z Szamotuł, Jan z Tucholi, Jan ze Stobnicy, Mikołaj Jaskier, Andrzej Krzycki, Jan Głogowczyk. Dominowały druki wydawane w Krakowie (154 tytuły), głównie z oficyn Floriana Unglera, Jana Hallera, Scharffenbergów i Hieronima Wietora. Kilkanaście prac publikowano m.in. w Wiedniu, Bazylei, Kolonii, Królewcu, Lipsku, Norymberdze, Strasbourgu, Wenecji i Rzymie” (Gwioździk, 2014, s. 81).

Tragiczne losy polskich zbiorów zgromadzonych we Lwowie sprawiły, że dotychczas spójne historyczne kolekcje rozpadły się (Matwijów, 1995–1996, s. 31–46). Dotyczyło to także księgozbioru Wiktora Baworowskiego, którego fragmenty, choć w zasadniczej części pozostał we Lwowie, znajdujemy też w bibliotekach polskich (Sidorowicz-Mulak, 2017).; Sidorowicz-Mulak, 2018, s. 119–125; Kachur, 2018, s. 41–53; Bohonos, 1965; Харабадор; Биганский, 1986; Kotula, 1932; Gwioździk, J. i in., 2015; Kosiński, 1967, s. 407–423; Sidorowicz-Mulak, 2016, s. 151–172). Opracowane katalogi tej kolekcji pozwalają analizować jej złożoną strukturę proveniencyjną, której wielowarstwowość wynika tak z koncepcji budowy zbioru przez Baworowskiego i kolejnych opiekunów zbioru, jak i kształtowania kolekcji przez właścicieli bibliotek, które do niego weszły.

² „Muzeum Baworowskich, przy Bibliotece, posiada galerię obrazów... Sale zapelnione są nadto b[ardzo] cennymi meblami... i sprzętami... Niemało jest też broni starej, porcelany, zegarów, monet i medali” (Chwalewik, 1926, s. 397).

Jej interesującą ilustracją jest analiza fragmentów zbiorów o proveniencji zakonnej w historycznym zbiorze Baworovianum (Gwioździk, J. i in., 2015; Kotula, 1929)³. Lwowska lokalizacja kolekcji *Bibliotheca Bavoroviana* mogłaby sugerować, że do biblioteki trafiały głównie druki obecne na rynku antykwarycznym, kupowane przez bibliofilów, dublety wyprzedawane przez instytucje państwowe, które przejęły je po rozpadzie miejscowych struktur zakonnych podczas tzw. kasaty józefińskiej. Zwłaszcza, że przez lata Galicja była terenem działania bardzo licznych fundacji klasztornych zakonów rzymskokatolickich oraz obrządków wschodnich (Derwich, 2017).

W końcu XVIII w. na terenie diecezji lwowskiej funkcjonowały 82 zakonne placówki rzymskokatolickie (Krętosz, *Księgozbiory kościelne*, 2007, s. 405-421; Лоштин, 2015, s. 79, 83-84; idem, 2016, s. 182-187; Pidlypczak-Majerowicz, 1996). Już na przykładzie samego Lwowa można pokazać, że to miasto dorównywało liczbą konwentów takim ośrodkom jak Kraków, Warszawa czy Wilno. Nieprzypadkowo zatem określano je jako *urbs monachorum* – przed pierwszym rozbiorem znajdowały się tutaj 22 domy zakonów męskich i dziewięć żeńskich (Pietrzekiewicz; Gwioździk, 2005, s. 146-154). Warto też zaznaczyć, że był to czas szczytu rozwoju liczebnego rzymskokatolickiego duchowieństwa zakonnego na tych terenach, które współistniało tu z licznymi przedstawicielami unickiego obrządku wschodniego czy ormiańskiego oraz prawosławia (Litak, 1996, s. 9, 87; Krętosz, 1986, s. 33-35). Przez wieki instytucje te współtworzyły miejscową kulturę religijną, tworzyły oryginalny dorobek naukowy i literacki, aktywnie oddziaływały na społeczeństwo poprzez edukację i projekty wydawnicze, inicjatywy powiązane z opieką medyczną i działalnością charytatywną, organizowały znaczące zbiory sztuki oraz archiwa i biblioteki. Integrowały społeczeństwo tak poprzez *sacrum*, aktywne kaznodziejstwo, prowadzenie ośrodków pielgrzymkowych, rozwijanie kultu świętych wizerunków, ale i *profanum*, integrując zróżnicowane społeczności regionalne i narodowe.

Tworzone przez te struktury kolekcje rękopisów i druków przez lata były odbiciem realizowanych przez nie celów duchowych, zadań powiązanych z szkolnictwem zakonnym i pracą naukową członków tych wspólnot, prowadzonych szkół oraz kontaktów z najbliższym środowiskiem, ale także indywidualnych zainteresowań ich członków (Pidlypczak-Majerowicz, 1996; J. Gwioździk, 2015). Kasaty zakonne, a w konsekwencji rozbiore budowanych przez lata zbiorów umożliwiły eksplorację tych zasobów przez różne instytucje oraz kolekcjonerów. Pozostawiając kwestie urzędowych decyzji rozdysponowujących te zbiory trzeba podkreślić, że wiele z nich znalazło się na tzw. rynku wtórnym stając się przedmiotem zainteresowania zbieraczy, bibliofilów, historyków i wydawców źródeł historycznych, bibliotekarzy

³ (Biblioteki klasztorne, s. 4-29, pozycje 15-145).

i bibliografów, „badaczy starożytności”, tak licznych w XIX w. (Pietrzkiwicz, Rogoż, 2011, s. 3-25; Pietrzkiwicz, 2011, s. 375-383).

Bezpośrednio lub pośrednio, poprzez zakupywane kolekcje lub ich fragmenty zbiory pozakonne stały się jednym z istotniejszych fragmentów Bavorovianum. W zbiorze z pierwszej połowy XVI w., przechowywanym dzisiaj we Lwowie, zachowało się 21 tytułów pochodzących ze zbiorów klasztornych (włączając dzieła posiadające proveniencje zarówno benedyktynów z Koszyc oraz kamedułów w Warszawie trzeba zwiększyć tę liczbę do 22). Stanowi to mniej niż 10% wszystkich edycji z tego czasu, jednak należy zwrócić uwagę, że są to szeroko rozumiane polonika, dzieła polskich autorów, wydawane w polskich oficynach czy w języku polskim.

Jedynie dwa to egzemplarze z bibliotek zagranicznych: jeden z bawarskiego klasztoru kanoników regularnych w Rebdorf (Prow.: *Rebdorf. Iste liber est monasterij s[an]ctissimi Johannis baptiste in rebdorf canonicoru[m] regulariu[m] Sancti Augustini extra muros Eystet*) i jeden z koszyckiego opactwa benedyktynów (Prow.: *Jacobi Andrei de Ruda Mo[naste]rij Cas-souien[sis] sum 1553 in mayo Cracouia apportat; P.P[atrum] Eremit[arum] Camaldulens[sium] Montis Regij p[ro] pe Varsauiam*). „Speculum passionis...” Ulricha Pindera weszło do zbioru Baworowskiego poprzez kolekcję Zygmunta Czarneckiego, podobnie krakowska edycja „Farraginis actionum iuris civilis et provincialis...” Jana Tucholczyka, która wcześniej znalazła się w warszawskiej siedzibie kamedułów. Pozostałe wydania noszą ślady proveniencyjne jedynie polskich klasztorów, choć także potwierdzają czasowe posiadanie przez indywidualnych bibliofilów zakonników, zróżnicowane placówki, a w końcu i XIX-wiecznych kolekcjonerów.

Najliczniej potwierdzone jest przejście do zbiorów Baworowskiego poszczególnych druków poprzez bibliotekę Czarneckiego⁴ (*Właściciele rękopisów i starodruków*, 1929; Gwioździk, 2014, s. 71-74). Kolejne, biorąc pod uwagę ich liczbę, to tytuły z bibliotek: cystersów⁵ (4), jezuitów⁶ (3), kamedułów⁷, benedyktynów⁸, kanoników regularnych latreańskich⁹ i kanoników regularnych od pokuty¹⁰ (po 2), pojedyncze egzemplarze pochodzą ze zbiorów: duchaków¹¹, paulinów¹², karmelitów bosych¹³

⁴ Porównanie poszczególnych proveniencji pozwala wskazać druki pochodzące z bibliotek zakonnych, które zacytował Rudolf Kotula. W przygotowanym wykazie proveniencyjnym cytował on precyzyjnie zarówno instytucjonalnych, jak i prywatnych właścicieli zakonnych.

⁵ Opactwa w Sulejowie, Wągrowcu i Pelpinie.

⁶ Biblioteka nowicjatu przy kościele św. Szczepana w Krakowie, klasztor w Lublinie oraz Lwowie.

⁷ Eremy w Krakowie oraz Warszawie.

⁸ Opactwo w Lubiniu (i obecnie słowackich Koszycach).

⁹ Klasztor kanoników w Trzemesznie i Rebdorf w Bawarii.

¹⁰ Klasztor w Krakowie.

¹¹ Klasztor w Krakowie.

¹² Klasztor w Częstochowie.

¹³ Klasztor w Poznaniu.

oraz wspólnot franciszkańskich: bernardynów¹⁴, reformatów¹⁵ i franciszkanów konwentualnych¹⁶.

Jezuickie placówki reprezentują druki, które współtworzyły zbiory krakowskie (Prow.: *Inscriptus Cat[halogo] lib[rorum] domus probationis Societ[atis] Jesu Crac[oviae] ad S. Stephani*, lwowskie (*Collegii Leopoli S[ocietatis] Jesu*) oraz lublińskie (Prow.: *M[a]g[iste]r Caspar Chronovius Tarnoiensis Ad Collegio Lublinensis Societatis Jesu dono dedit Anno 1584*). Cysterskie zaś biblioteka w Sulejowie (Prow.: *Mon[aster]ij B[eatissimo] V[irginis] M[ariae] in Suleiow S[ancti] O[r]dinis Ciste[rcien]sis*), w Wągrowcu (*Inscript[us] Cat[halogum] Libror[orum] M[on]aste[ri]j Wangrouciensis 1622*); *Inscript[us] Cath[alogo] Lib[rorum] M[on]aste[ri]j Wangrouciensis*) oraz w Pelplinie (*Liber B[eatae] M[ariae] V[irginis] in Pelplin*) (zob. il.1).

Il. 1. *M[arcij] T[ulij] Ciceronis de officiis...* In civitate Cracoviensi: impensis Ioannis Haller, 1516; poz. 62. Źródło: Gwóźdźnik, J. i in. (2015). *Bibliotheca Bavoroviana Leopoldensis. A calatog.* Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

¹⁴ Klasztor w Opatowie.

¹⁵ Klasztor w Poznaniu.

¹⁶ Franciszkanie. Prowincja polska z siedzibą w Krakowie.

Co charakterystyczne najliczniejsze ślady poklasztorne pochodzą z klasztorów zakonów mniszych, wymienionych już cystresów, ale i kamedułów (Prow.: *Eremitarū[m] Camaldu[lensium] M[ontis] Argen[teis] ex Legato P[e]r[i]u[s]tri[s] et Admodum R[everendi] D[omini] Joannis Chrisostomi Bodzenta S[acrae] T[heologiae] et J[uris] U[triusque] D[octo]r Can[onicu]s Crac[oviensis] 1678; Jacobi Andrei de Ruda Mo[naste]rij Casouien[sis] sum 1553 in mayo Cracouia apportat; P. P[atrum] Eremit[arum] Camaldulens[sium] Montis Regij p[ro] Varsauiam; Conuentus Lubinensis Ordinis S[ancti] Bened[icti]; Bibliotheca Monasterij Lubinensis Ordinis Sancti Benedicti*) oraz kanoników regularnych latreańskich (Prow.: *Conuentus trzemes[e]n[sis] Canonic[orum] Regular[ium]; Rebdorf. Iste liber est monasterij s[an]ctissimi Johannis baptiste in rebdorf canonicoru[m] regulariu[m] Sancti Augustini extra muros Eystet*) i kanoników regularnych od pokuty (Prow.: *Hic liber Anno 1682 die 13 Martij inscriptus i[n] Cathalogo lib[ro]ru[m] Convent[us] Cracoviensis Ord[ini]s S[ancti] Augu[stini] B[e]atorum M[artyrum] de Poenitentia ad S[anctum] Marcum; Con[ven]t[us] S[ancti] Marci*).

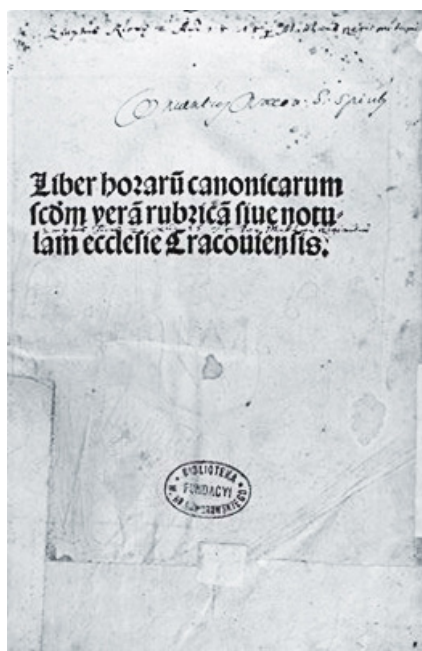

II. 2. W. Wróbel, *Zoltar Dawidow*, [ed.] Andreas Glaber z Kobylina. Cracouiae: ex Officia Ungleriana, 1539; poz. 27. Źródło: Gwioździk, J. i in. (2015). *Bibliotheca Bavoroviana Leopoldensis. A calatog*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Ewidentnie równie dobrze reprezentowane są zbiory jezuickie, które choć ukonstytuowały się znacznie później, na pewno jednak były tworzone w przemyślany sposób i sporym nakładem środków ekonomicznych poszczególnych konwentów.

Cytowane druki to edycje, które wyszły z najważniejszych oficyn krakowskich w pierwszej połowie XVI w. Jedynie cztery ukazały się w oficynach zagranicznych, w Wenecji, Wiedniu, Norymberdze i Paryżu. Warto podkreślić, że edycja wiedeńska to „Euripides, Hecuba, et Iphigenia in aulide Euripidis Tragoediae in latinum tralatae...”, która ukazała się w 1511 r. „opera et expensis Hieronymi Vietoris et Ioannis Singrenii”. To także Hieronim Vietor okazuje się wydawcą aż sześciu druków datowanych na pierwszą połowę XVI w., a wydanych już w Krakowie. Spośród drukarzy krakowskich często pojawiają się Jan Haller, jako edytor pięciu pozycji, Maciej Szarffenberg i Florian Ungler, każdy jako wydawca trzech tytułów, oraz Jan Helicz, drukarz jednej pozycji (il.2).

Wśród tych druków znajdujemy istotne edycje religijne – teologiczne i służące liturgii, hagiograficzne, filozoficzne, prawnicze czy literackie. Mimo licznej reprezentacji autorów polskich, także jako interpretatorów i opracowujących

II. 3. *Liber horaru[m] canonicarum s[e]c[un]d[u]m vera[m] rubrica[m]...* Kraków: ex officina ... Johannis Haller, 1508; poz. 36. Źródło: Gwioździk, J. i in. (2015). *Bibliotheca Bavoroviana Leopoldensis. A calatog*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Il. 4. *Salvatares paraeneses de Epistolis et Euangelijs per annum occurrentibus...* Cracouiae: per Mathiam Scharffenberg, 1542; poz. 32. Źródło: Gwioździk, J. i in. (2015). *Bibliotheca Bavoroviana Leopoldensis. A calatog.* Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Il. 5. *Breviarium sive ritum Insignis Ecclesie Cracouien[sis].* [Venetijs: Petri Liechtenstein, 1538]; poz. 35. Źródło: Gwioździk, J. i in. (2015). *Bibliotheca Bavoroviana Leopoldensis. A calatog.* Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

teksty, jedyny tytuł „Zoltarz Dawidow” wydany był w języku polskim. Edycje z 1539 i 1540 r. posiadali opatowscy bernardyni oraz trzemeszeńscy kanonicy. Obie edycje opracował Andrzej Głaber, profesor i znany humanista oraz wysoki urzędnik kościelny. Opracowania wydane przez Floriana Unglera i Hieronima Wietora, uwzględniały nie tylko uwagi językoznawcze, ale i krótkie informacje o samym autorze. Edycje te bez wątpienia zapisały się w historii najstarszych polskich tłumaczeń Pisma Świętego. Równie istotnym polonikiem, które omawiało „Vitae beatissimi Stanislai Cracoviensis episcopi...” jest też dzieło Jana Długosza, wydane przez Jana Hallera po raz pierwszy w 1511 r., a które posiadali benedyktyni z Lubinia. Dzieło to wznawiano wielokrotnie i już w końcu XVI w. przetłumaczono na język polski (zob. il. 3).

Spośród tekstów filozoficznych warto wyróżnić wydania Cycerona „De officiis...” w edycji Hallera z 1516 r. czy Arystotelesa „Libri octo physico[rum]” wydane w tej samej drukarni w 1519 r., które pochodziły ze zbioru cystersów w Wągrowcu i Pelplinie.

Wyróżnione tytuły wskazują wyraźnie na wielkie zróżnicowanie zbiorów zakonnych, wskazują również, że w polskich klasztorach chętnie gromadzono edycje pochodzące z własnego rynku wydawniczego. Doceniano tłumaczenia na język polski, choć także widać, że śledzono rynek międzynarodowy i prowadzono przemyślane zakupy książkowe. Bez wątplenia pogłębiona analiza zbiorów poklasztornych pozwoliłaby również na wskazanie indywidualnych zainteresowań poszczególnych bibliofilów oraz naturalnych „przepływów” zbiorów pomiędzy klasztorami dużych rodzin zakonnych (il. 4,5).

O fenomenie kolekcjonerstwa, także zakonnego, napisano już wiele. W analizach tych często zwraca się uwagę z jednej strony na istotność uniwersum posiadacza, jego środowiska, a z drugiej przyswajania mód i gustów, a w końcu doceniania znaczenia ekonomicznego zbioru oraz jego znaczenia prestiżowego. Złamanie tak indywidualnego, jak i instytucjonalnego modelu gromadzenia bibliotek w środowisku zakonnym, który przez lata był miernikiem poziomu duchowego i intelektualnego tych wspólnot, posłużyło tworzeniu wtórnych kolekcji. Ważne, że XIX-wieczni bibliofile uważnie śledzili rynek i z pełną pieczołowitością gromadzili polonika i cymelia. Niewątpliwie istotnym czynnikiem mobilizującym ich działania było nie tylko poszukiwanie najcenniejszych egzemplarzy czy zaspokajanie potrzeb estetycznych, ale też ambicje towarzyskie czy mecenasowskie, a w końcu i patriotyczne.

Dbałość o przetrwanie polskich unikatowych rękopisów i druków to aspiracje typowe dla kolekcjonerów tego czasu. Są to cechy warte podkreślenia kiedy analizujemy dzieje polskiego kolekcjonerstwa w XIX w. Co więcej, uzupełnia je idea szerszego udostępnienia – przekształcenia ich w zbiory publiczne – w wyniku czego powstały ważne kolekcje muzealne, zawierające nie tylko zbiory rękopisów i druków, ale również sztuki oraz innych „pamiątek starożytnych”.

ANEKS

Tabela 1. Prowienienice poklasztorne w zbiorach Baworowianum

L.p.	Zakon	Miejscowość	Dzieło	Prowienienica	Bibliotheca Baworoviana, 2015, poz.
I	II	III	IV	V	VI
1		Kraków	Blasius, <i>Salutares pareneses de Epistolis et Evangelis per annum occurrentibus</i> . Cracoviae: per Mathiam Scharffenberg, 1536	Inscriptus Cathalogi librorum] domus probationis Societatis] Jesu Cracoviae] ad S. Stephani	31
2	jezuici	Lwów	Plato, <i>Platonis... Timaeus. Vel de Natura, Marsilio Ficino... interprete</i> . Parisiis: apud Iacobum Bogardum, 1544	Collegii Leopoli Societatis] Jesu]	227
3		Lublin	Cebes Thebanus, Cebetis Thebani, <i>Socraticis] discipuli tabula, vitae totius humanae cursum graphice continens</i> , Cracovia: in officina Hieronymi] Vietoris, 1524	M]a]g]iste]r Caspar Chronovius Tarnoiensis] Ad Collegio Lublino] Societatis Jesu dono dedit A]nn]o 1584	52
4		Sulejów	Ambrosius Catharinus, <i>Speculum haereticorum...</i> Cracoviae: impressum per Ioannem Haeliz, 1540; poz. 11 Aristoteles, <i>[Physical] Libri octo physico[rum]...</i> Impressum Cracovi]a]e: in [a] edibus... Ioannis Haller, 1519	Mon]aster]ij B[eatissimo] V]irginis] M]ariae] in Suleiow S]ancti] O]rdinis] Ciste]r]ciensis]	8
5	cystersi		Aristoteles, <i>[Physical] Libri octo physico[rum] Aristotilis...</i> , Impressum Cracovi]a]e: in [a] edibus... Ioannis Haller, 1519	Inscript[us] Cat[alogum] Libror[orum] M[o]n[aster]ij Vangrovc[ensis] 1622	11
6		Wagrowiec	M]arci] T]ulij] Ciceronis de officiis... In civitate Cracoviensi: impensis Ioannis Haller, 1516	Inscript[us] Cat[alogum] Libror[orum] M[o]n[aster]ij Vangrovc[ensis] 1622; Inscript[us] Cath[alogo] Librorum] M[o]n[aster]ij Wangroue[ensis]	62

I	II	III	IV	V	VI
7	cystersi	Pelplin	G. Parisiensis, <i>Postilla Guillelmi super Epistolam et Evangelia per totius anni circulum</i> , de t[em]p[or]e, sanctis et p[ro]p[ter] de-fu[n]ctis solerti diligentia cuiusd[am] viri religiosi p[ro] scolasticis exarata... Cracoviae: per Mathiam Scharffenberg, 1541	Liber B[e]atae M[ariae] V[irginis] in Pelplin 124	
8	kameduli	Kraków	<i>Breviarium s[ecundu]m ritum Insignis Ecclesie Cracoviensis</i> . [Venetiis: Petri Liechtenstein, 1538]	Eremitar[um] Camaldul[ensium] M[ontis] Argentei ex Legato P[er] r[eg]i[u]m s[an]cti et Admodum R[everendi] D[omi]ni Joannis Christostomi Bodzenta S[acrae] T[heolo]giae et J[uris] U[triusque] D[oc]tor[is] Can[onicu]s Crac[oviensis] 1678	35
9		Warszawa	<i>Farraginis actionum iuris civilis et provincialis, Saxonici, Municipalisque Maydeburgensis...</i> Cracoviae: Matthias Scharffenberg, 1546	Jacobi Andrei de Ruda Mo[naste]rij Casouien[sis] sum 1553 in mayo Cracouia apportat; P. Platrum Eremit[arum] Camaldulens[ium] Montis Regij p[ro] Var-sauiam)	56
10			J. Długosz, <i>Vita beatissimi Stanislai Cracoviensis episcopi</i> , Cracovie: Joannis Haller, 1511	Ex Cathalog[o] Libr[orum] Monast[erij] Lubinen[sis]; Conuentus Lubinensis Ordinis S[an]cti Bened[icti]; Bibliotheca Monaste-rij Lubinensis Ordinis Sancti Bened[icti]	80
11	benedyk-tyni	Lubiń	<i>Stanislai Orichovii Rutheni pro Ecclesia Christi ad Samuelem Matieouium episcopum Cracoviensem</i> . Cracovie: in editibus Hieronymi Vietoris, 1546	Bibliotheca Monasterij Lubinensis Ordinis Sancti Bened[icti]	217
12		Koszyce	<i>Farraginis actionum iuris civilis et provincialis, Saxonici, Municipalisque Maydeburgensis...</i> , per Ioannem Cervum Tucholiensem, Cracoviae: Matthias Scharffenberg, 1546	Jacobi Andrei de Ruda Mo[naste]rij Casouien[sis] sum 1553 in mayo Cracouia apportat	56

I	II	III	IV	V	VI
13	kanonicy regularni laterańscy	Trzemeszno	W. Wróbel, <i>Zoltarz Dawidow...</i> Wybiyano Krakowie: przez Jeronima Wietora, 1540	Conventus trzemes[e]n[sis] Regular[um]	Canonic[orum]
14		Rebdorf	U. Pinder, <i>Speculum passionis domini nostri Ihesu christi. In quo reluce[nt] hec omnia singulariter vere et absolute, puta, In civitate Nurenbergen[is]:</i> [Ulrichus Pinder], 1507	Rebdorf. Iste liber est monasterij s[an]ctissimi Johannis baptiste in rebdorf canonicoru[m] regulariu[m] Sancti Augustini extra muros Eystet)	226
15	kanonicy regularni od pokuty (markowie)	Kraków	Astesanus, <i>Canones penitentiales...</i> Cracoviae: Hieronymus Vietor, 1521	Hic liber Anno 1682 die 13 Martij inscriptus i[n] Cathalogo lib[ro]ru[m] Convent[us] Cracoviensis Ord[ini]s S[an]cti Augu[stini] B[e]atoru[m] M[artyru]m de Poenitentia ad S[an]ctum Marcum; Con[ven]t[us] S[an]cti Marci	20
16			<i>Processus Juris brevior Joannis Andr[ae] per Gregoriu[m] Shamotulanu[m]...</i> [Cracoviae]: [Florianus Unglerus], 1524	Bibliotheca Canonicorum de poenitentia Cracovien[sis] S[an]ctae Marci B. B[e]atoru[m] Martyr[um]	120
17	duchacy	Kraków	<i>Liber horaru[m] canonicarum s[e]c[un]d[u]m veram rubricam...</i> Kraków: ex officina ... Johannis Haller, 1508	Conventus Cracoviensis S. Spittus	36
18	paulini	Częstochowa	Euripides, <i>Hecuba, et Iphigenia in aulide Euripidis Tragoediae in latinum translatae...</i> Viennae Pannoniae: opera et expensis Hieronymi Vietoris et Ioannis Singrenii, 1511	Domus Clari[s] Montis 1627	97
19	karmelici bosi	Poznań	Matusz z Kościana, <i>Cohortacio Samaritanarum Ecclesiarum ad antiquae et avitae religionis observationem, Cracoviae:</i> per Hieronymum Vietorem, 1543	Conventus Poznaniensis Carmel[itarum] Disalcal[earum]	195
20	bernardyni	Opatów	W. Wróbel, <i>Zoltarz Dawidow, [ed.] Andreas Glaber z Kobyłina. Cracoviae: ex Officina Ungleriana, 1539</i>	Convent[us] Opatoviensis	27

I	II	III	IV	V	VI
21	reformaci	Poznań	<i>Salutares paraenese de Epistolis et Evangelitis per annum occurrentibus...</i> Cracoviae: per Mathiam Scharffenberg, 1542	Pro Con[ventu] Fr[atrum Min[orum] Refo- r[matorum]; Pro Conv[en]tu Posn[anien]si PP[atrum] Reformatorum. Reintroligatus 1779	32
22	francis- kanie konwen- tualni	[Kraków]	<i>Questiones libror[um] de anima... Johan- nis Versoris...</i> ; Metis: per Casparu[m] Hochffeder, 1501	Pro Fr[atribus] Studiosis ord[inis] Min[o- rum]de obseru[antia] Prouincia Poloniae	148

Źródło: *Bibliotheca Bavoroviana*, 2015.

Bibliografia

- Bąbiak, G.P. (2010). „*Sobie, ojczyźnie czy potomności...*”. *Wybrane problemy mecenatu kulturalnego elit na ziemiach polskich w XIX wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Neriton.
- Bąbiak, G.P. (2017). Wokół mecenatu Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w XIX w. *Galicja. Studia i materiały. Czasopismo Instytutu Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego* 3, 63-85.
- Bohonos, M. (1965). *Katalog starych druków Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Polonica wieku XVI*. Wrocław: Wydawnictwo Ossolineum.
- Chamera-Nowak, A. (2008). Zarys problematyki dotyczącej Biblioteki Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego. *Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich* 18/19, 55-64.
- Chamera-Nowak, A. (2011). Baworovianum. *Cenne, Bezczne, Utracone* (3), 34-35.
- Chwalewik, E. (1926). *Zbiory polskie. Archiwa, biblioteki, gabinety, galerie, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie*. Warszawa-Kraków: Wyd. J. Mortkowicza.
- Derwich, M. (2017). *Losy i znaczenie dziedzictwa po klasztorach skasowanych na obszarze Galicji pod rządami austriackimi*. Wrocław: Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii.
- Gwóździk, J. (2014). Druki z 1. połowy XVI w. z kolekcji Zygmunta Czarnieckiego w zbiorach Lwowskich. *Bibliotheca Nostra. Śląski kwartalnik naukowy* 4, 71-74.
- Gwóździk, J. (2015). *Kultura pisma i książki w żeńskich klasztorach kontemplacyjnych dawnej Rzeczypospolitej XVI-XVIII wieku*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Gwóździk, J. i in. (2015). *Bibliotheca Baworoviana Leopoldensis. A catalog*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Kachur, I. (2018). Inkunabuły z historycznej kolekcji Ossolineum w zbiorach Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. W. Stefanyka. *Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich* 28, 41-53.
- Kętrzyński, W. (1892). *Biblioteka Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie*. Lwów 1892 [odbitka z: *Teki Konserwatorskiej*], 40-48.
- [Konopczyński, W.] (1935). Baworowski hr. Wiktor. W: W. Konopczyński (red.), *Polski słownik biograficzny* (t. 1) (s. 368-370). Kraków: Polska Akademia Nauk.
- Kosiński, J.A. (1967). *Monumenta Zygmunt Augusta w zbiorach Ossolineum, Roczniki Biblioteczne* 11 (1-2), 407-423.
- Kotula, R. (1926). *Biblioteka Wiktora Baworowskiego we Lwowie*, [odbitka z: Bernacki, L. *Publiczne biblioteki lwowskie. Zarys dziejów*], Lwów, 7-9.
- Kotula, R. (1929). *Właściciele rękopisów i starodruków zbiorów wielkopolskich Z. Czarnieckiego mieszczących się obecnie w „Baworovianum” we Lwowie*. Lwów: A. Goldman.
- Kotula, R. (1932). *Katalog inkunabułów Biblioteki fundacji Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie*. Lwów: Drukiem Artura Goldmana.
- Krętosz, J. (1986). *Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XV wieku do 1772 roku*. Lublin: Towarzystwo

- rzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Krętosz, J. (2007). Księgozbiory kościelne na terenie lwowskiej archidiecezji obrządku łacińskiego na przełomie XVIII. *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*, 40/2, 405-421.
- Litak, S. (1996). *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku. Struktury administracyjne*. Lublin: Instytut Europejski Środkowo-Wschodniej.
- Matwijów, M. (1995–1996). Ewakuacja zbiorów polskich ze Lwowa w 1944 r. *Rocznik Lwowski*. 1, 31–46.
- Pidlypczak-Majerowicz, M. (1996). *Biblioteki i bibliotekarstwo zakonne na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej w XVII–XIII w.* Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Pietrzekiewicz, I. (2011). Żegota Pauli – krakowski i lwowski bibliofil oraz edytor. W: H. Kosętko, G. Wrona, G. Nieć (red.), *Kraków – Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku*. Kraków: Księgarnia Akademicka, s. 375–383.
- Pietrzekiewicz, I., Gwóźdź, J. (2005). Rola zakonów katolickich w społeczeństwie dawnego Lwowa, *Dziedzictwo polsko-ukraińskie*, *Studia Politologiczne* 2, 146–154.
- Pietrzekiewicz, I., Rogoż, M. (2011), Ambrożego Grabowskiego kłopoty z cenzurą. *Klio*, 3–25.
- Pomian, K. (2012). *Zbieracze i osobliwości. Paryż – Wenecja XVI–XVIII wiek*. Gdańsk: Wydawnictwo Słowo/Obraz Terytoria.
- Remer, T. (1927). Biblioteka fundacji Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie. *Przegląd Biblioteczny* 1-2, 169.
- Sidorowicz-Mulak, D. (2016). Królewskie księgi w Ossolineum i ich proveniencje. O kilkunastu woluminach z biblioteki Zygmunta Augusta, W: T. Sokół (red.), *W czwartek o szesnastej. Wybrane wykłady ossolińskie z lat 2014–2016* (s. 151–172). Wrocław: Wydawnictwo Ossolineum.
- Sidorowicz-Mulak, D. (2017). *Katalog druków XVI wieku z historycznej kolekcji Ossolineum*. Wrocław: Wydawnictwo Ossolineum.
- Sidorowicz-Mulak, D. (2018). „Katalog Druków XVI wieku z historycznej kolekcji Ossolineum” – projekt realizowany w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki na lata 2014–2018. *Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich* 28, 119–125.
- Szocki, J. (1998). Księgozbiór Wiktora Baworowskiego – lwowskiego kolekcjonera i fundatora biblioteki. W: H.W. Żaliński, K. Karolczak (red.), *Lwów. Miasto, społeczeństwo, kultura* (s. 447–455). Kraków: Wydawnictwo Naukowe WSP.
- Лощин, Н. (2015). Інвентарі та каталоги бібліотек католицьких монастирів XVI–XVIII ст. у фондах Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка. *Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*, 10, 79–84.
- Лощин, Н. (2016). Заборонені книги у бібліотеці монастиря домініканців у Ярославі. *Історія релігій в Україні* 1, 182–187.
- Харабадот, С., Биганский, Р.М. (1986). *Каталог палеотипов из фондов Львовской научной библиотеки им. В. Стефаника*. Киев: Наукова думка.

Iwona Pietrkiewicz

***Collections of religious provenance in the Baworovianum in Lviv.
First half of the 16th century***

Abstract

In the 19th century, count Wiktor Baworowski gathered a significant collection of manuscripts and prints, which in time became public. Developed catalogues of this collection allow to analyze its complex provenance structure, its diversity results from the concept of building a collection, and libraries that entered it. The analysis of fragments of religious provenance in this collection is very interesting.

The most numerous cloister traces come from monasteries of monastic orders, regular canons. Equally well represented are the Jesuit collections, which - although constituted much later - were collected in a thoughtful way and with a considerable investment of economic resources of individual convents. Among these prints we find important religious editions - theological and liturgical, hagiographic, philosophical, legal and literary.

Keywords: The Baworowski Library, Baworovianum, Wiktor Baworowski, provenance, religious orders, Lviv, 16th century

Iwona Pietrkiewicz

***Zbiory proveniencji zakonnej w lwowskim Baworovianum.
Pierwsza połowa XVI wieku***

Streszczenie

W XIX w. hr. Wiktor Baworowski zgromadził znaczną kolekcję rękopisów i grafik, które z czasem zostały udostępnione szerokiej publiczności. Opracowane katalogi tej kolekcji pozwalają analizować jej złożoną strukturę proveniencyjną. Różnorodność proveniencji wynikała przede wszystkim z koncepcji budowy kolekcji Baworovianum oraz bibliotek, które do niego weszły. Analiza dzieł proveniencji zakonnej w tym zbiorze jest bardzo interesująca. Najliczniejsze ślady pochodzą z klasztorów zakonów monastycznych oraz kanoników regularnych.

Równie licznie reprezentowane są kolekcje jezuickie, które powstały jednak znacznie później, ale w przemyślany sposób i przy inwestycji użyciu znaczących zasobów ekonomicznych poszczególnych klasztorów. Warto podkreślić, wśród druków proveniencji zakonnej z tego czasu znajdujemy głównie ważne wydania religijne - teologiczne i liturgiczne, hagiograficzne, filozoficzne, prawne i literackie.

Słowa kluczowe: Biblioteka Baworowskich, Baworovianum, Wiktor Baworowski, proveniencje, zakony, Lwów, XVI w.